

Z ODBORNÉHO PÔSOBENIA A OSOBNÉHO ŽIVOTA JANKA FRANCISCIHO-RIMAVSKÉHO

JOLANA DARULOVÁ, Banská Bystrica

Janko Francisci-Rimavský, politik, novinár, spisovateľ, prekladateľ, patrí medzi tie bádateľské osobnosti, ktoré sa úrovňou a výsledkami svojej vedeckej práce radia medzi reprezentantov slovenskej etnológie a folkloristiky.¹ Predmetom môjho príspevku je zhodnotenie jeho zberateľskej práce, publikačného úsilia a teoretického výkladu ľudovej slovesnosti a poukázať na niektoré významné momenty života, ktoré ho spájajú s Banskou Bystricou.

Spomínané odborné aktivity J. Francisciho-Rimavského sa sústredili do štyridsiatych rokov 19. storočia. Janko Francisci-Rimavský pôsobil v období, keď sa záujem o kultúru slovenského ľudu skoncentroval predovšetkým do oblasti duchovnej kultúry, najmä na ústnu slovesnosť. Devätnáste storočie, ale najmä obdobie slovenského národného obrodovania sústreďovalo niektoré osobnosti a iniciovalo potrebu verejno-organizátorských činov na poli zberateľskom, výskumnom a publikačnom.

Aj počiatky formulovania teórie ľudovej rozprávky spadajú práve do štyridsiatych rokov 19. storočia a sú spojené so zberateľským úsilím a intenzívnym zapisovaním ľudovej rozprávky, ale aj s jej interpretovaním predovšetkým Samuelom Reussom (rozpracovanie teoretických otázok folklóru), ktorý v mnohých aspektoch ovplyvnil svojich spolupracovníkov – medzi inými aj J. Francisciho². Tieto osobnosti sa v štúrovskom období zaslúžili o konkretizáciu filozoficko-teoretických úvah o význame „ducha národa“ a jeho prejavov, inšpirovaní Heglom, Herderom, bratmi Grimmovcami.

Pod vplyvom priameho pôsobenia Samuela Reussa a jeho synov Ľudovíta a Adolfa rozhodol sa „učenlivejšie oddať sa zbieraniu povestí“. Záujem o ľudovú prozaickú tvorbu sa u neho prejavil už počas pôsobenia v Bratislavskom lýceu: v rokoch 1842 – 1843, keď bol zapisovateľom ústavu. Založil Prostonárodný zábavník, zbierku rozprávok, piesní, porekadiel od viacerých autorov, z ktorých treba uviesť predovšetkým Augusta H. Škultétyho a Samuela Reussa. Obsahom Prostonárodného zábavníka boli najmä slovenské ľudové rozprávky. Jeho význam však bol oveľa väčší – stal sa podnetom na zakladanie takýchto zbierok i na ostatných vysokých školách na Slovensku, čo priamo ovplyvnilo

vznik Zábavníka Štiavnického, Kežmarského, Prešporského, Kódexu Važeckého a Tisovského.

Záujem o ľudovú kultúru a organizátorskú činnosť sa u J. Francisciho-Rimavského prejavil už skôr. V roku 1842 zorganizoval prvú zberateľskú akciu mládeže, výsledkom ktorej bol prvý diel Zábavníka. (**Prostonárodný zábavník z roku 1842**, diel I., usp. J. Rimavský v Bratislave a ďalej **Prostonárodný zábavník 1843**, diel II., usp. J. Rimavský v Bratislave, v Ústave reči a literatúry československej.)

V prvom dieli sú okrem rozprávok, piesní, prísloví a porekadiel, hádaniek a hier mládeže i materiály z oblasti duchovnej kultúry a spoločenských vzťahov (svadba, mládenecké spolky, ľudové liečenie), v druhom dieli sú okrem rozprávok, anekdot, piesní niektoré príspevky z duchovnej kultúry a jeden vzťahujúci sa na zamestnanie (o cechoch v Turci).

Zábavníky J. Francisciho sú dôležité i z toho hľadiska, že od čias J. Čaplovičom (1780 – 1847) široko etnograficky koncipovaného objektu vedeckého záujmu práve prvé ročníky Prostonárodných zábavníkov dokumentujú záujem o širšie tematické oblasti ľudovej kultúry (okrem zápisov rozprávok, povestí tu nachádzame i opisy zamestnania ľudu, rodinného života, organizácie obce a obecnej správy). Neskôr sa objekt zberu podstatne zužuje. Údaje o hmotnej a duchovnej kultúre sa objavujú až do vyjdenia J. Rimavského **Slovenských povestí** roku 1845, potom bol zberateľský záujem mladej generácie zameraný takmer výlučne na ľudovú slovesnosť.

Najvýznamnejším folkloristickým dielom J. Francisciho-Rimavského boli teda **Slovenské povesti** (Slovenskje povestí. Usporjadau a vidau Janko Rimauskí. Zvazok I.), ktoré vyšli tlačou v Levoči roku 1845.³ Kniha obsahuje desať slovenských rozprávok od rozličných autorov a z viacerých prameňov. Úvod k zbierke napísal Janko Francisci, v ktorom vlastne ozrejmil svoj postoj a teoretické východiská k chápaniu a zbieraniu ľudových rozprávok.

Folklórna próza bola v tejto dobe súhrnne označená termínom *p o v e s t'* . Považovala sa za odkaz minulých vekov, v rozprávkach sa hľadal odkaz dávnehoveku. Aj J. Francisci-Rimavský používal termín prastaré povesti (uralte Sagen). Týmito povest'ami možno podľa jeho mienky osvetliť pozostatky dávnehoveku (Überreste der Vorzeit) – videl v nich „dobré zachovalé starobylé pamiatky“, hoci išlo napospol – napr. v diele Slovenskje povesti o desať rozprávok jedného žánru – o rozprávky čarovné. Podľa vzoru S. Reussa J. Francisci – aj ďalší spolupracovníci – zapisovali rozprávky verne, ale pri publikovaní už neuverejňovali autentický text, ale jeho prerozprávanie (preštylizovanie) do literárnej podoby.

Teda ani Francisciho dielo nemožno považovať za autentický ľudový prejav. Ľudovít Štúr v recenzii o ňom podotkol, že autor sa na niektorých miestach „odchýlil od reči v povestiach užívanej“ (Gašparíková, 1986, 37, 38). Z hľadiska dnešného hodnotenia „nemožno popierať, že sa v Rimavského rozprávkach neobjavujú formálne folklórne prvky, avšak jeho jazykový štýl zväčša nekorešponduje s hovoreným, rozprávačovým prejavom: preto v týchto textoch vidíme

predovšetkým literárne dielo, s bohatými ornamentmi, najmä jazykovými“ (Gašparíková, 1986, 38). Podotýkam, že v dobe štúrovského záujmu o ľudovú rozprávku žili slovesné prozaické útvary v ústnom podaní plným životom, avšak ich autenticnosť už nebude možné rekonštruovať – z hľadiska slovesnej stránky a zachovania rozprávkovej poetiky sa iste nekryli so súčasnou formou podoby stručného oznamu, ale ani s bohato rozvinutou skladbou, ako ju predstavuje publikovaná forma v štyridsiatych rokoch 19. storočia.⁴

Svoje chápanie povestí ozrejmil J. Francisci-Rimavský v príhovore **Bratom rodákom** v Slovenských povestiach z roku 1845. Označuje povesti „za zvláštne zjavenie ducha pôvodného slovanského, za veštby budúcnosti slovanskej“, ale aj za „dáke zázraky krásne na oko, divné na pohľad“. Duch národa má svoje „zvláštne zjaveňa ... a to sú náš Slovanskí domáci, spoločenský, občanský a náboženský život, umeňja, reč, veda atď. – No a jestliže sa spítame v čom je vislovenuo a prechovanuo to prorockuo naše zvlášno zjaveňa? – ja odpovedám: v povest'jach našich ..., ktoré sa mnohonásobne pretvárali a s pôvodnosti svojej mnoho potratili.“ O tom, že rozprávky (povesti) považoval J. Francisci-Rimavský za doklady histórie slovenského národa, za verný historický prameň pre poznanie najstaršej minulosti národa, svedčí i jeho pokus o určitú klasifikáciu textov, a to podľa „starobylosti“, hoci na druhej strane uvádza, že „čo sa ale historických dejov týče, tu sa na povesti spoliahnúť nedá, pre ich fantastičnosť, a i preto, že v nich určitého nenachádzame, ani miesto, ani čas, často ani meno hrdinu“ (Brat'ja rodáci!: 1845). Teda pramennú cenu v nich videl v tom zmysle, že sa v nich odráža starodávny život Slovákov, no nie sú prameňom takého druhu, aby obsahovali historické fakty (ELKS, 1995, 143).

S ohľadom na to delí rozprávky (povesti) na: 1. na povesti z časov pohanských, 2. na povesti z časov starokresťanských, alebo pohansko-kresťanských a 3. na povesti z časov kresťanských novších, pričom všetky rozprávky uverejnené v Slovenských povestiach zaradil do prvej skupiny (Popolvár, najväčší na svete, Cesta k slncu, Slncový kôň, Tri citróny, Tri zakliate kniežatá, Traja zhavranelí bratia, Zlatovláska, Ružová Anička, Stratený chlapec, Pamodaj šťastia lavička).

Toto delenie naznačuje, že dielo Slovenské povesti chápal J. Francisci-Rimavský ako prvý zväzok plánovaného rozsiahlejšieho súboru, ktorý mal obsahovať okolo 200 textov, ako sa vyslovil o množstve známych – zozbierateľných rozprávok. Prispievateľmi do prvého zväzku boli S. Reuss a jeho synovia Adolf a Gustáv, Š. Daxner, J. D. Hradouski (J. Čipka) a A. H. Škultéty. Projektovaná zbierka sa však nerealizovala, J. Francisci ešte prispel niektorými rozprávkami do Slovenských povestí (1858 – 1861) A. H. Škultétyho a do Prostonárodných slovenských povestí P. Dobšinského (1880 – 1883), čím sa však jeho zberateľský a vydavateľský záujem ukončil.

Z folkloristického hľadiska sa zábavníky spolu so **Slovenskými povest'ami** zaradili na prvé miesto v dejinách slovenskej folkloristiky – ako prvé zbierky z oblasti ľudovej slovesnosti. Navyše **význam zábavníkov**, keďže boli písané prevažne v miestnych slovenských dialektoch, z hľadiska dejín slovenskej lite-

ratúry a jazyka spočíva v tom, že „vytvorili prirodzený most pre prechod mladej generácie od bibličtiny k Štúrovej slovenčine a k jej akceptovaniu“ (Urbancová, 1985, 90).

Vydaniam významných etnografických (folkloristických) diel v študovanom štúrovskom období predchádzala bohatá osobná korešpondenčná, kultúrno-spoločenská, organizátorská činnosť, do ktorej sa zapájali predovšetkým príslušníci slovenskej inteligencie.

Z osobného života J. Francisci-Rimavského vyplývajú osobné, priateľské a literárno-organizačné kontakty s viacerými osobnosťami proslovenského zamerania. S jeho menom sú spojené mestá Hnúšťa, Bratislava, Levoča, Martin, ale aj Banská Bystrica, ktorá patrí k menej známym miestam stretávania sa slovenskej inteligencie. V memoárovej literatúre Vlastný životopis. Päťdesiat rokov slovenského života Dr. K. G. Zechenter-Laskomerský označil za miesto stretávania sa a spoločenských kontaktov jeden dom na Dolnej ulici v rodine „U Marov“ a ďalej „pohostinný dom Michala Rárusa, ktorý bol stoličným predstatom a za tajomníka mal Janka Francisciho“. V autobiografii veľmi pútavo a podrobne – s mnohými pre etnológa vzácnymi minucióznosťami – opisuje kultúrny, sociálny a politický národný život od štyridsiatych do osemdesiatych rokov 19. storočia. Banskej Bystrici je venovaná samostatná kapitola.

„U Marov – dobrosrdečných mešťanov, mala matka prenajatý byt (bývala hospodou) a aj ja som mal prenajatú izbu. Tu sa na veľmi dobrej kuchyni v súkromnom hostinci stravovali dôstojníci, konduktori a pocestní.“

Mesto sa už v tej dobe prezentovalo čulým ruchom – najmä kultúrno-spoločenským. Sú s ním spojené viaceré mená významných osobností (L. Štúr, J. Kalinčiak, J. D. Matejovie, Š. Moyzes, Dionýz Štúr, J. Francisci ...).

I v súvislosti s pobytom Boženy Němcovej na Slovensku píše Zechenter o jej ubytovaní u Marov: „Toho času chodievali početní slovenskí úradníci, takmer napospol neženatí, do Marov na obed ... tam sa i naša Božena oboznámila s mnohými statnými Slovákmi“ (Zechenter: Pešťbudínske vedomosti 9, 1869, č. 62.). Boli to, ako to z jej zápiskov vysvitá, Július Plošic, Juraj Slotá, dr. K. G. Zechenter, Samuel Ormis, Ján Francisci, A. H. Škultéty, Božetech Klemens, Hermína Schwartzmannová a Jozefa Szablaková, ktorá bola spolu so Zechenterom pri ďalšej ceste Slovenskom jej najlepším priateľom a poradcom (Urbancová, 1974).

Zo spomienok K. G. Zechentera-Laskomerského možno rekonštruovať povahu a záľuby J. Francisciho-Rimavského.

„Zásluhou cisársko-kráľovského kapitána V. Landera bol v meste usporiadaný bál. Povolání boli miešaného politického zmýšľania, bol som i ja i Janko Francisci. Ja som tancoval a zabával sa dobre, ale Janko, ktorý predstavoval vždy junáka a zabával sa len poľovkou, jazdením a šermovaním, stál takýmto kratochvíľam obďaleč – zadumaný, na strane. A práve preto stál maďarónskym kratosinkám (Málike Kasanickej) v oku“ (Zechenter, 1974, 254).

Aj na promenáde (korze) v B. Bystrici sa realizovali spoločenské kontakty, ale korzo bolo i prostriedkom zoznamovania sa dvojíc opačného pohlavia – pravda, v tej dobe nie bezprostredne, ale cez sprostredkovateľa. Na banskobystrickej promenáde sa tak zoznámil i J. Francisci-Rimavský, ktorý tu pôsobil ako stoličný úradník a ktorého K. G. Zechenter-Laskomerský označil za „krásneho, vlúdneho a rozumného človeka“, so svojou budúcou manželkou. Sprostredkovateľom ich zoznámenia bol práve K. G. Zechenter-Laskomerský, ktorý túto príhodu vtipne opisuje v memoároch.

„Nuž a hľa, čo sa stalo. Ja som v Kasanickovskom dome (Kasanický bol cisárskokráľovský lesný majster), kde mali viac dospelých dievčat, bol známy a na promenáde, keď hrala vojenská hudba, som sa s nimi prechádzaval. Stál tam bokom osamote Janko – zadumaný, ako vždy, a hľadel opovržené na točiace sa a štebotajúce pekné bábiky. Ale Málka bola až po uši do nášho krásneho čierneho kučeravého Janka buchnutá a kedykoľvek sme sa touto prechádzkou vedľa neho skrútili, mala si svoje veľké modré oči na ňom vytknúť. Však ten Janko bol utešene pekný šuhaj, peknej tvári a strojného vzrastu. Vtedajšie prešporské nemecké noviny nazvali ho „der schönste Mann der Slovakei“ (Zechenter, 1974, 255).

Nasledovala krátka známosť a svadba v banskobystrickom evanjelickom kostole⁵, „o šiestej rannej, potom nasledovali raňajky a o siedmej rozišli sme sa každý po svojom. ... Bol som im za svedka“ (Zechenter, 1974, 255).

Ďalšie medzníky v súkromnom živote J. Francisciho sú spojené s inými slovenskými mestami (najmä s Martinom, kde J. Francisci-Rimavský pôsobil ako predseda prvých národných tlačiarň a kde žil až do svojej smrti).

Významnou udalosťou bolo menovanie Janka Francisciho do úradu hlavného župana v Liptovskom Mikuláši, kde mu obyvatelia pripravili slávnostné uvítanie:

„Mesto bolo skvelo iluminované a zástupy ľudí – pod zástavami, s hudbou, pri streľbe valili sa pred stoličný dom. Zo všetkej tej parády moju myseľ najväčšími pútali ohne, plápolajúce na okolitých horách a dolinách.“ (Zechenter, 1974, 88).

Za svoje účinkovanie dostal i vyznamenanie:

„V roku 1862 na ruskej ríšskej slávnosti boli mnohí Slovania vyznačení cárom – medzi nimi dvaja Slováci: Karol Kuzmány dostal rád sv. Anny druhej triedy s korunou (commandeur) a Ján Francisci rád tretej triedy (rytier).“ (Zechenter, 1974, 67).

Ďalšie osobné a profesijné účinkovanie J. Francisciho-Rimavského predstavujú samostatnú problematiku.

POZNÁMKY

¹ Narodil sa 1. 6. 1822 v Hnúšti, okr. Rimavská Sobota, študoval v Ožďanoch a Levoči, roku 1843 absolvoval teológiu v Bratislave, v rokoch 1844 – 1845 pracoval ako výpomocný učiteľ česko-slovenskej reči a literatúry na ev. lýceu v Levoči, v rokoch 1845 – 1847 študoval právo v Prešove.

Po skončení štúdií pôsobil v mnohých, aj vysokých úradníckych funkciách na rôznych miestach Uhorska.

- ² V roku 1842 pri návšteve rodiny Reussovcov vo Veľkej Revúcej „mi starý pán ukázal ním vlastnoručne nárečím ľudu tak verne a zručne napísané tri prstonárodné slovenské povesti, akoby boli z úst samého prstonárodného rozprávača vypadli...“ (Vlastný životopis, 1956).
- ³ Slovenske povesti. Levoča, 1845. Tu sa J. Francisci venoval výchove mladých levočských študentov a bol vodcom slovenskej mládeže v spolku Jednota.
- ⁴ V období ich zberu, teda v 19. stor., boli rozprávky ako žáner všeobecne veľmi rozšírené a tvorili živý repertoár, časom sa z repertoárov vytratil ako nefunkčné a boli nahradené inými žánrami, ako napr. spomienkovým rozprávaním, ktoré v dobe štúrovcov neboli v zornom poli záujmu.
- ⁵ O svojom rozhodnutí popýtať A. Kasanickú za manželku píše J. Francisci: „Po prvej návšteve zašiel som tam častejšie (do Kasanických), takže sme sa všetci vždy bližšie približovali jeden k druhému, až som sa konečne odvážil k otázke, a to k Amálii, či by nechcela byť mojou, a k rodičom, či by mali lásku dať mi Amáliu za manželku, ktorý nemám majetku, len seba samého a dobré vlastnosti, ktoré pozorujem a cítim v sebe ... Potom som už nemal a nedal pokoja, len aby sa svadba čím skôr a cirkevným spôsobom zavrášila, lebo protivilo sa mi a aj teraz za neprijemné držím dlhé vydržiavanie „very“. 27. apríla 1852 v evanjelickom kostole (manželka bola katolíčka) bol vybavený tichý sobáš v prítomnosti len dvoch svedkov o šiestej hodine rannej, po krátkych raňajkách u Kasanických odviezol som si mladuchu do svojho študentsko-mládeneckého gazdovstva, priviezla sa i moja testiná, a ja odišiel som do svojho úradu“ (Francisci, 1956, 258 – 259).

LITERATÚRA

- DZUBÁKOVÁ, M.: Ku genéze slovenskej folkloristiky. Bratislava, 1976.
- KOLEKTÍV: Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska 2. Bratislava: Veda SAV, 1995.
- FRANCISCI, J.: Vlastný životopis. Bratislava, 1956.
- GAŠPARÍKOVÁ, V.: Slovenská ľudová próza a jej súčasné vývinové tendencie. Bratislava: Národopisný ústav SAV, 1986.
- LASKOMERSKÝ-ZECHENTER, K. G.: Päťdesiat rokov slovenského života. Vlastný životopis. Bratislava, 1974.
- MICHÁLEK, J.: Dejiny etnografie a folkloristiky (Postavy, diela, inštitúcie). Bratislava: Univerzita Komenského, 1994.
- RIMAUSKI, J. (Ján Francisci): Slovenske povesti. Faksimile I. zväzku z roku 1845. Martin: Matica slovenská, 1975.
- URBANCOVÁ, V.: Dejiny slovenskej etnografie v 19. storočí. Martin, 1987.
- URBANCOVÁ, V.: Božena Němcová a slovenský národopis. In: Slovenský národopis 22, 1974, č. 4, s. 651-659.

AUS DEM FACHWIRKEN UND PERSÖNLICHEN LEBEN VON JANKO FRANCISCI-RIMAVSKÝ

R e s u m é

Janko Francisci Rimavský, Politiker, Journalist, Schriftsteller, Übersetzer, gehört zu diesen Forschungspersönlichkeiten, die mit dem Niveau und den Ergebnissen seiner wissenschaftlichen Arbeit zu den Repräsentanten der slowakischen Ethnologie und Folkloristik gereiht werden. Der Beitrag hat zwei Teile. Der erste beinhaltet die Bewertung seiner Sammelarbeit, Publikationsstre-

ben und theoretische Erläuterung der Volksliteratur. Der zweite ist seinem persönlichen Leben, vor allem einigen bedeutenden Momenten gewidmet, die ihn mit Banská Bystrica verbinden.

Die erwähnten Fachaktivitäten von J. Francisci-Rimavský konzentrierten sich in die vierziger Jahre des 19. Jahrhunderts. Er wirkte im Zeitraum, als sich das Interesse für Kultur des slowakischen Volkes vor allem auf das Gebiet der geistigen Kultur richtete, vor allem auf die Volksliteratur. Unter Einfluss des unmittelbaren Wirkens von Samuel Reuss und seiner Söhne Ľudovít und Adolf entschloss er sich „gelehrsamer des Sammelns von Sagen“ zu widmen. Das Interesse für das prosaische Schaffen äusserte sich bei ihm bereits während des Wirkens im Lyzeum von Bratislava; in den Jahren 1842 – 1843 als er Schriftführer des Institutes war. Im Jahr 1842 organisierte er die erste Sammelaktion der Jugend, deren Ergebnis der erste Teil von der Zeitschrift *Zábavnik* (Unterhalter) war.

Prostonárodný zábavnik aus dem Jahr 1842, Teil I., J. Rimavský in Bratislava und weiter *Prostonárodný zábavnik aus dem Jahr 1843*, Teil II. J. Rimavský in Bratislava (Im Institut der tschechoslowakischen Sprache und Literatur).

Prostonárodný zábavnik war eine Sammlung von Erzählungen, Liedern, Sprichwörtern mehrerer Autoren, von denen vor allem August H. Škultéty und Samuel Reuss angeführt werden müssen. Inhalt von *Prostonárodný zábavnik* waren vor allem slowakische Volksmärchen. Die Bedeutung war jedoch weit grösser – das Buch wurde Gegenstand für die Gründung solcher Sammlungen auch auf den übrigen Hochschulen in der Slowakei, was direkt die Entstehung des Štiavnicer-, Kežmarker-, Pressburger – *Zábavnik*’s, wie auch den Vážecer- und Tisovecer- Kodex beeinflusste. Das bedeutendste folkloristische Werk von J. Francisci-Rimavský waren *Slovenské povesti* (Slovenské povesti. Usporiadajú a vydávajú Janko Rimauski. Zväzok I.) (bearbeitet und herausgegeben von J. Rimavski, Band I.), die im Druck in Levoča im Jahr 1845 erschienen. Das Buch beinhaltet zehn slowakische Erzählungen verschiedener Autoren und mehrerer Quellen. Die Einleitung zur Sammlung schrieb Janko Francisci, in der er eigentlich seine Einstellung und die theoretischen Ausgangspunkte zur Auffassung und Sammlung der Volkserzählungen klarstellte.

Das persönliche Leben von J. Francisci-Rimavský war auch mit der Stadt Banská Bystrica verbunden, die zu dieser Zeit die Beifügung „maďarónska“ („madjarische“) hatte und die mit ihren Aktivitäten und proslowakisch fühlender Persönlichkeiten weniger bekannt ist. Banská Bystrica präsentierte sich jedoch bereits zu dieser Zeit mit regen Verkehr – vor allem kulturell-gesellschaftlichen. Mit der Stadt sind Namen bedeutender Persönlichkeiten (L. Štúr, J. Kalinčiak, J. D. Matejovic, Š. Moyzes, Dionýz Štúr, J. Francisci ... u. anderer) verbunden.

Auch im Zusammenhang mit dem Aufenthalt von Božena Němcová in der Slowakei schreibt Zechenter „... über ihre Unterbringung bei – ‚u Marov‘.“ Es handelte sich um ein privates Gasthaus, wo sich Vertreter unzähliger proslowakisch denkender Intelligenz trafen, unter anderen auch die bekannte tschechische Schriftstellerin und Sammlerin von volkstümlichen Erzählungen Božena Němcová.